ماهنامه علمى پژوهشى

mme modares ac in

بررسی رفتار ارتعاشی تسمه زمانبندی در طول آزمون دوام به کمک شبکه عصبی مصنوعی

مقداد خزايي¹، احمد بناكار²ً، برات قباديان³، مصطفى ميرسليم⁴، سعيد مينايي⁵، سيد محمد جعفري⁶، پيمان 7 شرقى

> 1 - دانش آموخته دکتری، گروه مهندسی مکانیک بیوسیستم، دانشگاه تربیت مدرس، تهران 2- استادیار، گروه مهندسی مکانیک بیوسیستم، دانشگاه تربیت مدرس، تهران 3- دانشیار، گروه مهندسی مکانیک بیوسیستم، دانشگاه تربیت مدرس، تهران 4- استادیار، گروه مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران 5- دانشیار، گروه مهندسی مکانیک بیوسیستم، دانشگاه تربیت مدرس، تهران - شركت تحقيق طراحي و توليد موتور ايران خودرو (ايپكو)، تهران 6 7- شركت تحقيق طراحي و توليد موتور ايران خودرو (ايپكو)، تهران

* تهران، صندوق يستى: 111-1115، ah_banakar@modares.ac.ir

Analysis of Timing Belt Vibrational Behavior During a Durability Test Using **Artificial Neural Network (ANN)**

Meghdad Khazaee¹, Ahmad Banakar^{1*}, Barat Ghobadian¹, Mostafa Mirsalim², Saeid Minaei¹, Seyed Mohamad Jafari³, Peyman Sharghi³

1- Department of Biosystems Engineering, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

2- Department of Mechanical Engineering, Amirkabir University of Technology, Tehran, Iran

3- Irankhodro Powertrain Company, Tehran, Iran

* P.O.B. 14115-111, Tehran, Iran, ah_banakar@modares.ac.ir

Please cite this article using:

برای ارجاع به این مقاله از عبارت ذیل استفاده نمایید: M. Khazaee, A. Banakar, B. Ghobadian, M. Mirsalim, S. Minaei, S. M. Jafari, P. Sharghi, Analysis of Timing Belt Vibrational Behavior During a Durability Test Using Artificial
Neural Network (ANN), *Modares Mechanical Engin*

Downloaded from mme.modares.ac.ir on 2024-09-19

1- مقدمه

عیوب مکانیکی از مهمترین عوامل خسارات جانی و مالی در صنایع هستند. سیستمهای مکانیکی قادر نیستند مانند سیستمهای الکترونیکی به عیبیابی .
خودکار خود بیردازند یا سیگنال های هشدار به کاربران خود بفرستند و همین امر باعث شده است که تشخیص دیر هنگام آنها موجب خسارات جبران نشدنی و شدیدی شود [1]. امروزه با پیشرفت تکنولوژی، تجهیزات صنعتی روز به روز پیچیدهتر میشوند که به موازات این پیچیدگی حساس تر شده و توجه بیشتری نیز می طبلند. چراکه شکست و از کارافتادگی آنها ممکن است هزینههای فراوانی در برداشته باشد. به همین دلیل قابلیت اطمینان، در دسترس بودن و کاهش هرچه بیشتر زمان از کارافتادگی و تعميرات تجهيزات داراي اهميت فراواني است. بهبود اين شاخصها از طريق پایش وضعیت ارتعاشی به خوبی امکانپذیر است [2]. عیبیابی شالوده اصلی نگهداری و تعمیرات مبتنی بر پایش وضعیت است. کاهش موثر هزینههای تعمیراتی و افزایش قابلیت استفاده از ماشین آلات با به کارگیری روش عیبیابی ماشین در عمل به اثبات رسیده است [3]. در زمینه عیبیابی تجهیزات و سامانههای مکانیکی پژوهشهای زیادی انجام شده است. نمونههایی از کاربرد روشهای مختلف در عیبیابی ارتعاشی بیرینگهای غلتشي [4,2]، بيرينگهاي لغزشي (ياتاقانها) [5]، جعبه دندهها [6]، پمپها [7]، و مانند آنها قابل مشاهده است.

اما در بسیاری از سامانههای مکانیکی به علت شرایط خاصی که بر آنها حاکم است، تجاوز از شرایط نرمال حتی برای یک لحظه نیز هزینههای سنگینی در بر خواهد داشت. به عنوان مثال هنگامی که تسمهی زمانبندی^۱ یک موتور احتراق داخلی پاره میشود، در همان لحظات نخست بروز عیب زیان سنگینی متوجه موتور میشود. بنابراین امروزه توجه به پیش بینی بروز عيب و تخمين عمر مفيد باقيمانده به شدت افزايش يافته است [3].

پیشبینی عیب در واقع مکمل فرآیند عیبیابی است. بدین صورت که ابتدا در فرآیند عیبیابی مشخصههای بروز عیب در یک سامانه مشخص شده و حد آستانه بروز عیب در آن سامانه تعریف میگردد. سپس با روشهای مختلف از جمله تخمین سریهای زمانی، هوش مصنوعی، آماری و احتمالاتی به پیش بینی رفتار سیگنال ارتعاشی می پردازند. بدین ترتیب زمان عبور سیگنال از حد آستانه تعریف شده برای بروز عیب را تخمین زده و از این گذر به تعيين عمر مفيد باقيمانده آن قطعه يا سامانه يرداخته مي شود [8].

گرچه کماکان تا رسیدن به یک راهبرد دقیق، عمومی و ارزان به منظور پیشبینی عیب در سامانههای مکانیکی راه بسیاری باقی است، اما تحقیقات فراوانی در این زمینه انجام پذیرفته است که در ذیل به برخی از مهمترین آنها اشاره شده است.

نیو و همکاران (2009) با استفاده از قوانین تئوری شواهد دمپستر-شافر² مفهوم رگرسیون دمیستر-شافر را تعریف نمودند. در این پژوهش از تئوری شواهد دمپستر-شافر به منظور تلفیق دادههای حسگرهای ارتعاشی استفاده شده است. همچنین از روش ماشین بردار پشتیبان نیز برای تجزیه و تحلیل دادههای ارتعاشی استفاده شده است. نتایج این پژوهش بر نقش مثبت استفاده از راهبرد تلفيق دادهها در افزايش دقت تخمين عمر مفيد باقيمانده قطعات مكانيكي تاكيد مي كند [9].

ویدودو و یانگ (2011) با تلفیق روشهای احتمالی و هوش مصنوعی به پیشبینی عیب و تخمین عمر مفید باقیماندهی یاتاقانهای غلتشی پرداختند.

در این پژوهش از ماشین بردار پشتیبان (SVM) به عنوان روش هوش مصنوعی و از تئوری احتمالات نیز به منظور پیش بینی احتمال وقوع عیب استفاده شده است. در این مقاله از دادههای استاندارد مرکز عالی پیشبینی عیب دانشگاه سین سیناتی³استفاده شد. در این تحقیق میزان عمر مفید باقیمانده با دقت بیش از 98 درصد تخمین زده شد. در پژوهش یاد شده تلفیقی از روشهای هوش مصنوعی و احتمالاتی برای تجزیه و تحلیل دادهها انتخاب شده است [10].

هوو و همکاران (2012) با استفاده از روشهای احتمالاتی یک مدل برای تخمین عمر مفید باقیمانده (RUL) سامانههای مکانیکی طراحی نمودند. در طراحی این مدل از تئوری PHM و تئوری احتمال بیزین ⁴استفاده شده و در واقع تلفیقی از آنهاست. مدل مذکور با موفقیت در پایش وضعیت مبتنی بر پیش بینی عیب دو مورد مطالعاتی به کار گرفته شد. نخست در پیش بینی بروز عیب در یک سامانهی انتقال توان مخصوص تاسیسات هستهای و دوم در تخمین عمر مفید یک فن تهویه هوا. نتایج این پژوهش نشان داد که روشهای مبتنی بر احتمالات نیز میتوانند به دقت مناسب و قابلیت اطمینان بالا به پیشبینی عیب سامانههای مکانیکی بپردازند [11].

ليو و همكاران (2012) با استفاده از راهبرد تلفيق دادهها به طراحى چارچوبی به منظور پایش وضعیت مبتنی بر پیشبینی عیب در تجهیزات مختلف پرداختند. این روش با موفقیت در پیشبینی عمر مفید باتریهای الكتريكي به كار گرفته شد [12].

چن و همکاران (2013) نیز با استفاده از روشهای آماری تجربه بنیان به پیشبینی بروز عیب در یک توربین بادی پرداختند. در روشهای آماری تجربه بنیان، نیاز است تا قوانینی به منظور پیشبینی رخداد عیب در شرایط مختلف وضع شود. در این پژوهش از شبکههای فازی-عصبی به منظور تعیین قوانین منطقی استفاده شد. همچنین شبکههای فازی-عصبی به منظور پیش بینی وضعیت عملکرد توربین به کار گرفته شد [13].

در این پژوهش برای نخستین بار به پیشبینی عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی بر اساس سیگنالهای ارتعاشی آن پرداخته شده است. بدین منظور سیگنالهای ارتعاشی تسمه زمانبندی از حالت سالم تا خرابی آن توسط یک حسگر لیزری فاصله سنج ثبت شد. به منظور پایش دقیقتر رفتار ارتعاشی تسمه زمانبندی، سه ویژگی انرژی، انحراف از معیار و کورتوسیس از سیگنالهای ارتعاشی استخراج شد. از شبکه عصبی مصنوعی جهت پیشبینی زمان عبور سیگنالهای ارتعاشی از حد آستانه بروز عیب در تسمه زمانبندی استفاده شد و بدین ترتیب به تخمین عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی یر داخته شد.

2- داده کاوي و تعريف بروز عيب

یکی از مهمترین مراحل در تخمین عمر مفید باقیمانده، شناسایی ویژگیهای بروز عیب در تسمه زمانبندی است. بر این اساس میتوان در گام نخست مرز بین سلامت و معیوب بودن تسمه زمانبندی را تعیین نموده و سپس بدین ترتیب حد آستانه بروز عیب در تسمه زمانبندی را استخراج نمود.

در این پژوهش تعیین حد آستانه بروز عیب از طریق استخراج ویژگیهای آماری از سیگنال های ارتعاشی تسمه زمانبندی انجام شد. بدین منظور از سیگنالهای ارتعاشی تسمه زمانبندی 3 تابع ویژگی با نامهای انرژی، انحراف از معیار (STD) و کورتوسیس از سیگنالهای حالات سالم و

DOR: 20.1001.1.10275940.1395.16.3.7.4

 1 Timing belt

² Dempster-Shafer evidence theory

³ Prognostics Center of Excellence (PCoE), University of Cincinnati.

⁴ Bayesian theory

معيوب استخراج شد. نام و فرمول اين 3 ويژگي در جدول 1 آورده شده است. سیس با رسم نمودار ویژگیهای انتخاب شده از حالات معیوب و سالم، حد آستانه بروز عیب در تسمه زمانبندی تعیین شد. هرگاه ارتعاشات یک قطعه مکانیکی به میزان 4 درصد از حد آستانه بروز عیب عبور کند، آن قطعه معیوب محسوب می شود. همچنین در صورتی که ارتعاشات آن قطعه 10 درصد بیشتر از حد آستانه تعریف شده شود، به منظور حفاظت از سلامت کل سامانه مکانیکی به اقدام فوری به منظور تعویض یا تعمیر قطعه معیوب نیاز است [14]. در این پژوهش تجاوز بیشتر از 4 درصدی ارتعاشات تسمه زمانبندی از حد آستانه تعریف شده به عنوان بروز خرابی قطعی در نظر گرفته شد. در جدول 1 $x(n)$ مقادیر سری زمانی، N تعداد نقاط دادهای ٔ و M مقدار میانگین سیگنال است.

در این مقاله ترک داخلی و سایش به عنوان عیب در تسمه زمانبندی تعریف شد. چرا که این عیوب رایجترین و مهمترین عیب در تسمه زمانبندی به شمار می ود [15]. همچنین تمام خرابی های تسمه زمانبندی اعم از جدايش دندانه، پارگي و مانند آنها، از اين عيوب آغاز ميشوند [17,16].

در این پژوهش از سه ویژگی انرژی، انحراف از معیار (STD) و کورتوسیس سیگنال به منظور پایش تغییرات سیگنالهای ارتعاشی تسمه زمانبندی استفاده شد. در پژوهشهای مشابه که بر روی تخمین عمر و عيب يابي يک کميرسور گاز متان [18]، صفحات يلکسي گلس² [19] و يک جعبه دنده [20] انجام شده است نیز استفاده از ویژگیهای ضربهای اعم از انرژی و آنتروپی نتایج مفیدی در بر داشتهاند. در پژوهشهای دیگری نیز از کورتوسیس به منظور تشخیص بروز عیب در جعبه دنده سیارهای یک توربین بادی [21] و تشخیص عیوب مکانیکی که ماهیت ضربهای دارند و نیروهای بزرگ ناگهانی و نوسانی در ساختار سامانه مکانیکی ایجاد می کنند [22] با موفقيت استفاده شده است.

3- فرآيند تخمين عمر مفيد باقيمانده تسمه زمانبندي

شکل 1 نمایی از فرآیند معرفی شده در این پژوهش به منظور تخمین عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی را نشان میدهد. این فرآیند در واقع راهبرد معرفی شده در این پژوهش جهت پیشبینی عیب در تسمه زمانبندی محسوب مے گر دد.

همانگونه که در این شکل مشاهده میشود در این پژوهش به تشخیص و طبقهبندی عیوب تسمه با استفاده از آنالیز ارتعاشی پرداخته شده است. بدین منظور سیگنالهای ارتعاشی تسمه در حالتهای مختلف توسط یک حسگر ارتعاش سنج نوری تحصیل شد. در مرحله داده کاوی به منظور به دست آوردن اطلاعات مفید از سیگنالهای ارتعاشی، 3 ویژگی آماری ریشهی میانگین

¹ Data Point 2 Plexiglas

مربعات ُ، کورتوسیس ُ و انرژی سیگنال ً که فرمول آنها در جدول 1 آورده شده است، استخراج شدند. بدین ترتیب شرایط عادی و غیر عادی عملکرد تسمههای زمانبندی از یکدیگر تشخیص داده شد تا از این گذر بتوان مشخصههای بروز عیب در تسمه زمانبندی را شناسایی نموده و در نهایت حد آستانه معیوب بودن تسمه زمانبندی تعیین گردد. سیس دادهبرداری از تسمه زمانبندی به صورت پیوسته از حالت سالم تا بروز خرابی انجام شد.

ارتعاشات تسمه زمانبندی در طول آزمون دوام ثبت شد. سپس توابع ویژگی تشریح شده در جدول 1 از سیگنال های ارتعاشی حالت سالم تا خرابی استخراج شدند. از شبکه عصبی مصنوعی جهت پیش بینی رفتار ارتعاشی تسمه زمانبندی استفاده شد. با استفاده از شبکه عصبی لحظه عبور مقادیر ویژگیهای سیگنالهای ارتعاشی از حد آستانه بروز عیب تخمین زده شد و بدین صورت عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی پیشبینی شد. در نهایت با پایش روند تغییرات مقادیر ویژگیهای استخراج شده، زمان عبور ارتعاشات تسمه زمانبندی از حد آستانه تعریف شده برای عیب تخمین زده شد و بدین ترتیب عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی پیش بینی شد.

4- ميز آزمون

در این پژوهش از یک حسگر لیزری فاصلهسنج جهت ثبت ارتعاشات تسمه در حالات مختلف استفاده شد. بر اساس منابع استفاده از این نوع حسگر بهترین

جدول 2 مشخصات حسگر ارتعاش سنج ليزرى

Table 2 Specification of the laser vibrometer sensor				
ونگلور ⁶ مدل	نام و مدل دستگاه			
YP06MGV80				
20 ميلي متر	گستره اندازهگیری			
5 میکرومتر	دقت اندازهگیری			
660 نانومتر	طول موج ليزر			
میلی متر 0.5	قطر شعاع نور			
5000 ه, تز	نرخ دادەبردارى			
1000 هرتز	فر كانس قطع			
500 میکرو ثانیه	زمان ياسخ حسگر			

Fig. 1 The proposed method in this research for timing belt life prediction

شکل 1 فرآیند معرفی شده در این پژوهش جهت تخمین عمر تسمه زمانبندی

DOR: 20.1001.1.10275940.1395.16.3.7.4

³ Root Mean Square (RMS)

Kurtosis $\begin{array}{c}\n5 \text{ Im} \text{vo} \text{ and } \\
\delta \text{ Impulse factor} \\
6 \text{ Wenglor}\n\end{array}$

انتخاب برای اندازهگیری ارتعاشات تسمههاست؛ چرا که امکان پایش ارتعاشی تسمه به صورت غیر تماسی را فراهم میآورد [23]. همچنین از آنجا که تسمه زمانبندی نیز از سامانههای مکانیکی فرکانس پایین است، استفاده از ارتعاش سنج لیزری برای این کاربرد مناسب است [24]. جدول 2 مشخصات ارتعاش سنج لیزری مورد استفاده در این پژوهش را نشان میدهد.

تمامی آزمایشهای این پژوهش در شرکت تحقیق، طراحی و تولید موتور ایران خودرو (ایپکو) انجام شد. از یک موتور احتراق داخلی جهت انجام آزمایشات استفاده شد. موتور مورد استفاده دارای 4 سیلندر، 16 سوپاپ و حجم 1.6 ليتر بود. اين موتور در سرعت 5500 دور در دقيقه توانايي توليد 110 كيلو وات توان را دارد. شاخصهاى مختلف موتور مانند دما و فشار آب و مواردی از این دست کاملا تحت کنترل و مشابه شرایط واقعی عملکردی موتور روی خودرو بود تا بدین ترتیب شرایط عملکردی تسمه زمانبندی به دقت شبیهسازی شود. شکل 2 میز آزمون این پژوهش را نشان میدهد.

5- طراحي آزمونهاي تجربي

5-1- اعمال پیش کشش بیشینه در تسمه زمانبندی

پیش کشش زیاد باعث تسریع فرآیند تخریب تسمه زمانبندی شده و یکی از عوامل شناخته شده تاثیرگذار بر عمر آن است [25]. به همین دلیل در هر ساختار گردش تسمه زمانبندی قطعهای به نام تسمه سفتکن ^۱وجود دارد كه وظيفه آن تنظيم ميزان پيش كشش مناسب در تسمه زمانبندى است. میزان پیش کشش تسمه زمانبندی از طریق تغییر شاخص تسمه سفتکن قابل تنظيم است.

جهت افزایش پیش کشش تسمه زمانبندی ابتدا موتور در حالت زمانبندی استاندارد (تایم) قرار گرفته و شاخص تسمه سفت کن در محل استاندارد تنظیم شد. در این حالت پیش کشش ابتدایی تسمه زمانبندی اندازهگیری شد. سپس شاخص تسمه سفتکن به محلی انتقال یافت که

Fig. 2 Experimental test rig of this research شکل 2 میز آزمونهای تجربی پژوهش حاضر

 1 Tensioner

نیروی کششی بیشتری بر تسمه زمانبندی وارد آید. پس از تایمینگ دوباره موتور، کشش ایستایی تسمه زمانبندی اندازه گیری شد. بدین ترتیب میزان پیش کشش تسمه زمانبندی از 345 نیوتن به 530 نیوتن افزایش یافت. شکل 3 نمایی از نحوه وارد آوردن پیش2شش بیشتر بر تسمه زمانبندی از طريق تنظيم شاخص تسمه سفتكن را نشان مىدهد.

5-2- دمای زیاد محیط کاری

دمای محیط کاری تسمهها از مهمترین عواملی است که بر عمر آن تاثیر می-گذارد [26]. بنابراین ایجاد دمای شدید در محیط کاری تسمه زمانبندی یکی دیگر از روشهای شتابدار نمودن آزمون دوام بود که در این پژوهش از آن استفاده شد. بدین منظور با استفاده از یک فن دمنده هوای داغ دمای محیط کاری تسمه زمانبندی در محدوده 120 درجه سلسیوس تنظیم شد. این در حالی است که دمای محیط کاری تسمه زمانبندی باید در حدود 60 درجه سلسيوس باشد [27].

6- شبكه عصبي مصنوعي (ANN)

شبکه عصبی مصنوعی یکی از پرکاربردترین و رایجترین روشهای هوش مصنوعی است که کارآمدی و کاربردهای فراوان آن پوشیده نیست. یکی از حوزههای کاربردی مهم شبکه عصبی مصنوعی عیبیابی و پیشبینی عیب و تخمین عمر مفید باقیمانده در سامانههای مکانیکی است. این روش بارها با موفقیت به منظور پایش وضعیت و عیبیابی سامانههای مکانیکی به کار گرفته شده است [29,28]. در این پژوهش از شبکه عصبی مصنوعی پرسپترون سه لایه $^2(\rm MLP)$ به منظور پیشبینی رفتار سیگنالهای ارتعاشی تسمه زمانبندى تسمه استفاده شد.

در شبكههای عصبی MLP در بیشتر موارد از روش آموزش با نظارت³ لونبرگ-ماركوات⁴ استفاده مى شود. روش آموزش لونبرگ-ماركوات به خصوص در آموزش شبکههای عصبی MLP پیشبینی کننده بسیار کارآمدی هست [31,30]. در این نوع شبکه عصبی در حین آموزش، ورودی های مورد نظر به شبکه عصبی اعمال میشود و خروجی شبکه با خروجی مطلوب⁵ مقایسه میشود. اختلاف بین خروجی واقعی و خروجی مطلوب منجر به تولید سیگنال خطا میشود. به حداقل رساندن خطا براساس تنظیم وزنهای شبکه انجام میشود و میزان محاسبات لازم برای حداقل نمودن خطا به الگوریتم

Fig. 3 Overloading condition in the timing belt شکل 3 شرایط بیش باری در تسمه زمانبندی

² Multi-Layer Perceptron (MLP)

Supervised Learni

Levenberg-Marquardt 5 Targets

(شيوه) آموزش شبكه بستگي دارد. اغلب از الگوريتم آموزش پس انتشار¹ استفاده میشود. در این الگوریتم پس از محاسبه مقدار خطا در لایه خروجی، مقادير وزنها در لايه پنهان به منظور كاهش خطا تنظيم ميشوند [30].

در MLP ها با کاربرد پیشبینی از تابع انتقال غیر خطی سیگموئید² در لايه هاي پنهان و لايه خروجي استفاده مي شود. كليه مراحل ايجاد و آموزش شبكه MLP در جعبه ابزار شبكه عصبي³نرم افزار متلب⁴انجام شده است. این نرم افزار دستورات و توابع مناسبی را به منظور آموزش شبکه MLP با انواع الگوریتمهای پس انتشار در اختیار قرار میدهد. انواع مختلفی از الگوریتمهای پس انتشار به منظور آموزش شبکههای MLP مورد استفاده قرار می گیرند. پس از پردازش سیگنالهای ارتعاشی تسمههای سالم و معیوب در حوزههای زمان و فرکانس بردارهای مشخصات انتخاب شده برای هر کدام به منظور انتخاب ورودىهاى مناسب براى شبكه عصبى MLP مورد استفاده قرار گرفتند. پس از بررسی الگوریتمهای مختلف آموزش مشخص شد که الگوريتم آموزش پس انتشار LM⁵ نتايج بهتري را بدست مى<هد. اين الگوريتم همچنين از سرعت بسيار بالاترى نسبت به ساير الگوريتمها برخوردار می باشد. هر کدام از شبکهها توسط این الگوریتم آموزش و با تعداد نرونهای مختلف در لایه میانی بکار گرفته شد و در نهایت مناسبترین بردار مشخصات و ساختار شبکه متناظر شبکه عصبی در تخمین عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی بدست آمد. ساختار شبکه MLP انتخاب شده در این تحقیق شامل شبکه سه لایهای میباشد. بنابراین شبکه عصبی مورد استفاده در این پژوهش یک شبکه MLP با ساختار I*H*O انتخاب شد. در این فرمول I تعداد بردارهای ورودی است. به ازای هر ویژگی ورودی به شبکه عصبی یک نرون در لايه I تعريف شد. از آنجا كه در اين پژوهش از سه ويژگي جهت تخمين عمر مفيد باقيمانده تسمه زمانبندى استفاده شد، لايه ورودى شبكه عصبى دارای 3 نرون بود. همچنین O نماد لایه خروجی شبکه عصبی است. در این پژوهش به تعداد هر حالت در خروجی شبکه عصبی یک نرون در لایه خروجي آن تعريف شد. در آزمون تخمين عمر شبكه عصبي يک نرون در لايه خروجي تعريف شد كه در واقع بيانگر برآورد شبكه عصبي مصنوعي از عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی بود. اما در ساختار شبکه، لایه H نیز نشان دهنده تعداد نرونهای لایه میانی (لایه پنهان) است که در عملکرد شبکه، تاثیر بسزایی دارند. برای تعیین بهینه تعداد نرون مناسب در لایه میانی برای هر شبکه (متناظر با هر بردار مشخصات) از روش سعی و خطا استفاده شد که روشی رایج در بدست آوردن بهترین ساختار شبکه عصبی به شمار می ود [32]. بدين منظور هر شبكه با تعداد 10 تا 100 نرون در لايه مياني آموزش دیده و نتایج حاصله ثبت شد. در نهایت هر کدام از ساختارها که شبکه عصبی بهترین عملکرد در تشخیص عیوب تسمه زمانبندی را داشت، کدنویسی شده و در سامانه هوشمند تخمین عمر تسمه زمانبندی از آن ساختار استفاده شد. در این پژوهش از کل دادهها 60 درصد مربوط به گروه آموزش 20 درصد مربوط به گروه ارزیابی⁷ و 20 درصد مربوط به گروه آزمایش⁸انتخاب شد. دادههای گروه ارزیابی به منظور جلوگیری از آموزش بیش از حد شبکه⁹به کار می روند. به منظور بدست آوردن مناسب ترین شبکه مقدار مینیمم تابع

MATLAB Levenberg-Marquardt

Test \degree Overfit

گرادیانت¹⁰ برابر با صفر در نظر گرفته شده است. ورودیهای شبکه به صورت دستهای¹¹به شبکه اعمال شدهاند. در این روش تمامی ورودیها به صورت یکجا به شبکه اعمال میشوند.

7- نتايج و بحث

7-1- سیگنال ارتعاشی تسمه زمانبندی

شکل 4 سیگنال ارتعاشی تسمه زمانبندی به صورت پیوسته از حالت سالم تا خرابی را نشان میدهد. همانگونه که از شکل 4 پیداست ارتعاشات تسمه زمانبندی در طول آزمون دوام آن که به صورت تقریبی 84 ساعت به طول انجامید، روند افزایشی دارد. این افزایش از میانههای آزمون دوام یعنی حدود ساعت پنجاهم روند افزایشی شدیدتری به خود میگیرد.

7-2- تعيين حد آستانه

در این مرحله برای هریک از حالات سالم و معیوب تسمه زمانبندی 180 سیگنال با طول 2 ثانیه ثبت شد. سپس 3 ویژگی تشریح شده در جدول 2 از سیگنالهای ارتعاشی حوزه زمان استخراج شدند. شکلهای 5 تا 7 پراکندگی مقادیر توابع ویژگی استخراج شده از سیگنالهای ارتعاشی حوزه زمان برای حالات سالم و معیوب تسمه زمانبندی را نشان میدهند. همچنین جدول 3 مقادیر حد آستانه بروز عیب در تسمه زمانبندی بر اساس این سه ویژگی را نشان میدهد. در این جدول حد آستانه بروز عیب در تسمه زمانبندی از طریق حاصل جمع میانگین مقادیر ویژگی در حالت معیوب تسمه زمانبندی با 4 درصد حد اطمينان بروز عيب استخراج شده است.

7-3- تخمين عمر مفيد باقيمانده تسمه زمانبندي

در این بخش به ارائه نتایج تخمین عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی بر اساس سیگنالهای ارتعاشی آن پرداخته می شود. شکلهای 8 تا 10 مقادیر

Fig. 4 Run to failure vibration signals of timing belt during durability

جدول 3 تعیین حد آستانه بروز عیب بر اساس ویژگیهای ارتعاشی تسمه زمانبندی Table 3 Thresholding of timing belt failure based on vibration features of timing belts

حد آستانه	مقادیر ویژگی		نام ویژگی
بروز عيب	حالت معيوب	حالت سالم	
1481	1424	467	انرژی
0.37	0.35	0.09	انحراف از معيار
5.31	5.1	2.48	كور توسيس

 10 Gradient

¹¹ Batch Mode

Back Propagation

Sigmoid Neural Network Toolbox

Train

Validation

شکل 4 سیگنال ارتعاشی از سالم تا خرابی تسمه زمانبندی در طول آزمون دوام.

Fig. 8 The predicted and real values of energy feature of vibration signals

Fig. 9 The predicted and real values of standard deviation feature of vibration signals

Time(minute) Fig. 10 The predicted and real values of kurtosis feature of vibration signals

شکل 10 مقادیر واقعی و پیشبینی شده ویژگی کورتوسیس سیگنالهای ارتعاشی

سیگنال بیشتر باشد آن سیگنال دارای رفتار ضربهای شدیدتری است. مقدار کورتوسیس برای سامانههای مکانیکی سالم در حدود 3 و برای سامانههای مكانيكي معيوب حدود 6 و بيشتر است [21]. با توجه به شكل 10 مشاهده می شود که کور توسیس سیگنال های ارتعاشی تسمه زمانبندی در حالت سالم حدود 2.5 مىباشد كه قابل قبول است. اين مقدار براى حالت معيوب تسمه زمانبندی به حدود 5.5 می رسد که نشان از بروز عیب در تسمه زمانبندی دارد. جدول 4 دقت به دست آمده در تخمین عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی بر اساس ویژگیهای استخراج شده از سیگنال های ارتعاشی تسمه زمانبندی را نشان میدهد. در جدول 4 زمان عبور مقادیر یک ویژگی از آستانه تعیین شده در جدول 3، بروز عیب در تسمه زمانبندی در نظر گرفته شد. دقت تخمین عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی در جدول 4 به صورت زير محاسبه شد:

Fig. 7 Thresholding of failure based on kurtosis of vibration signals **شکل 7** تعیین آستانه بروز عیب بر اساس کورتوسیس سیگنالهای ارتعاشی

واقعی در کنار مقادیر پیش بینی شده توسط شبکه عصبی مصنوعی را به ترتیب برای ویژگیهای انرژی، انحراف از معیار و کورتوسیس سیگنالهای ارتعاشی تسمه زمانبندی نشان میدهند.

شکلهای 8 تا 10 نشان میدهند که مقادیر ویژگیهای استخراج شده از سیگنالهای ارتعاشی تسمه زمانبندی دارای روندی افزایشی هستند. افزایش مقادیر انرژی سیگنال در طول زمان نشان از روند افزایشی دامنه ارتعاشات تسمه زمانبندی در طول آزمون دوام دارد. افزایش انرژی یک سیگنال ارتعاشی به معنای آشفتگی بیشتر آن و نشانهای مهم از معیوب بودن یک سامانه مکانیکی است [20].

انحراف از معیار شاخصی جهت سنجش پراکندگی مقادیر یک سیگنال است. انحراف از معیار بیشتر نیز یکی از نشانههای اغتشاش در سیگنال ارتعاشی و نشانهای از بروز عیب در آن است. ویژگی کورتوسیس رفتار ضربهای یک سیگنال را نشان می۵هد. یعنی هرچقدر کورتوسیس یک

بر اساس جدول 4 مشاهده می شود که شبکه عصبی مصنوعی بر پایه ویژگیهای انرژی، انحراف از معیار و کورتوسیس سیگنالهای ارتعاشی به ترتيب توانست با دقت ميانگين 98%، 98% و 97% به تخمين عمر مفيد باقیمانده تسمه زمانبندی موتور درونسوز بپردازد. ضریب همبستگی (R2) تخمین سریهای زمانی ارتعاشی تسمه زمانبندی توسط شبکه عصبی و بر یایه ویژگیهای انرژی، انحراف از معیار و کورتوسیس سیگنالهای ارتعاشی نیز به ترتیب 0.87، 0.91 و 0.87 به دست آمد. همچنین میزان موثر سیگنال خطای ^۱ شبکه عصبی بر پایه ویژگیهای انرژی، انحراف از معیار و کورتوسیس سیگنالهای ارتعاشی به 3.6%، 5.4% و 5.6 % درصد به دست

آنچه هدف اصلی این پژوهش بود، تشخیص روند تغییرات ویژگیهای ارتعاشی بود که توسط شبکه عصبی MLP با دقت بالای 95 درصد به دست آمد. در آموزش 60 درصدی شبکه عصبی نیز روند تغییرات سیگنالها به خوبی مدلسازی شده است و دقت خوبی از لحظه عبور از حد آستانه بروز عیب به دست آمده است. بنابراین میتوان نتیجه گرفت که شبکه عصبی در درصد آموزش های پایین نیز توانسته است دست کم روند تغییرات ویژگی های ارتعاشی را به خوبی پیش بینی نماید. این بدان معناست که سامانه معرفی شده در این پژوهش با نتایج پژوهشهای [34،33] همخوانی دارد که در آنها اثبات شد با آموزش مناسب شبكه دقت تخمين عمر افزايش مي يابد.

ویژگی انرژی سیگنالهای ارتعاشی تسمه زمانبندی با گذشت زمان و با بروز خرابی در تسمه زمانبندی، روند افزایشی دارد. روند افزایش انرژی در ابتدا کند است اما با بروز عیب در تسمه زمانبندی، رشد آن بسیار سریعتر میشود. این روند افزایشی برای سایر ویژگیها مانند انحراف از معیار و کورتوسیس که نشان گر رفتار ضربهای یک سیگنال هستند، نیز مشاهده می شود. بنابراین بروز و رشد خرابی در تسمه زمانبندی هم افزایش سطح عمومی (ویژگی انرژی) و هم افزایش رفتار ضربهای سیگنالهای ارتعاشی آن را باعث می شود. افزایش انرژی، کورتوسیس و انحراف از معیار سیگنالهای ارتعاشی یک سامانه مکانیکی نشانهای مهم از بروز عیب در آن سامانه است [33]. پس میتوان نتیجه گرفت که فرضیه این پژوهش مبنی بر اینکه ارتعاش تسمه زمانبندی متاثر از وضعیت سلامت آن است، اثبات شد. بنابراین با پایش ارتعاشی تسمه زمانبندی میتوان عمر آن را پیشبینی نمود.

8- نتيجه گيري

در این مقاله روشی نوین و هوشمند جهت تخمین عمر مفید باقیمانده تسمه

ج**دول 4** دقت تخمین عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی بر اساس ویژگیهای ا, تعاشى

Table 4 The accuracy of remaining useful life prediction of timing belt based on vibration features

¹ Root Mean Square Error (RMSE)

زمانبندی موتور درونسوز معرفی و به کار گرفته شد. بر پایه آزمونهای تجربی مشخصههای بروز عیب در تسمه زمانبندی شناسایی و مرز بین سلامت و خرابی در آن تعیین شد. لحظه عبور مقادیر ویژگیهای ارتعاشی از حد آستانه بروز عیب در تسمه زمانبندی توسط شبکه عصبی مصنوعی پیش بینی شد و بدین ترتیب دقت شبکه عصبی در پیش بینی عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی استخراج گردید. بر این اساس شبکه عصبی مصنوعی توانست عمر مفید باقیمانده تسمه زمانبندی را بر پایه ویژگیهای انرژی، انحراف از معیار و کورتوسیس سیگنالهای ارتعاشی تسمه زمانبندی به ترتیب با دقت 98%، 98% و 97% پیشبینی کند. نتایج این پژوهش نشان میدهد که بین ارتعاشات تسمه زمانبندی و سلامت آن ارتباط مستقیم وجود دارد و از طریق پایش ارتعاشی تسمه زمانبندی میتوان به وضعیت سلامت آن پی برد.

9- قدردانی و تشکر

نویسندگان این مقاله از شرکت تحقیق، طراحی و تولید موتور ایران خودرو (ایپکو) به جهت حمایتهای مادی و معنوی خود از این پروژه نهایت سپاس و قد, دانے , ا دا, ند.

10 - مراجع

- [1] N. Li, R. Zhou, Q. Hu, X. Liu, Mechanical fault diagnosis based on redundant second generation wavelet packet transform, neighborhood rough set and support vector machine, Mechanical Systems and Signal Processing, Vol. 28, pp. 608-621, 2012.
- [2] A. Soleimani, K. S. Esmaeilzadeh, experimental fault detection of a ball bearing using the chaotic behavior features of a vibration signal, Modares Mechanical Engineering, Vol. 15, No. 2, pp. 289-297, 2015 (in Persian (فارسى).
- [3] A. K. S. Jardine, D. Lin, D. Banjevic, A review on machinery diagnostics and prognostics implementing condition-based maintenance, Mechanical Systems and Signal Processing, Vol. 20, No. 7, pp. 1483-1510, 2006.
- [4] X. Lou, K. A. Loparo, Bearing fault diagnosis based on wavelet transform and fuzzy inference, Mechanical Systems and Signal Processing, Vol. 18, No. 5, pp. 1077-1095, 2004.
- [5] A. Moosavian, H. Ahmadi, A. Tabatabaeefar, M. Khazaee, Comparison of two classifiers; K-nearest neighbor and artificial neural network, for fault diagnosis on a main engine journal-bearing, Shock and Vibration, Vol. 20, No. 2, pp. 263-272, 2013.
- [6] A. Saghafi, A. Farshidianfar, Bifurcation and chaos control in a transmission, Modares Mechanical Engineering, Vol. 14, No. 14, pp. 61-68, 2015 (in Persian فارسى).
- [7] K. Mollazade, H. Ahmadi, M. Omid, R. Alimardani, Vibration-based fault diagnosis of hydraulic pump of tractor steering system by using energy
technique, *Modern Applied Science*, Vol. 3, No. 6, pp. 59-66, 2009.
- [8] J. Z. Sikorska, M. Hodkiewicz, L. Ma. Prognostic modelling options for remaining useful life estimation by industry, Mechanical Systems and Signal Processing, Vol. 25, No. 5, pp. 1803-1836, 2011.
- [9] G. Niu, B.-S. Yang, Dempster-Shafer regression for multi-step-ahead timeseries prediction towards data-driven machinery prognosis, Mechanical Systems and Signal Processing, Vol. 23, No. 3, pp. 740-751, 2009.
- [10] A. Widodo, B.-S. Yang, Machine health prognostics using survival probability and support vector machine, Expert Systems with Applications, Vol. 38, No. 7, pp. 8430-8437, 2011.
- [11] C. Hu, B. D. Youn, P. Wang, J. Taek Yoon, Ensemble of data-driven prognostic algorithms for robust prediction of remaining useful life, Reliability Engineering & System Safety, Vol. 103, pp. 120-135, 2012.
- [12] J. Liu, W. Wang, F. Ma, Y. B. Yang, C. S. Yang, A data-model-fusion prognostic framework for dynamic system state forecasting, Engineering Applications of Artificial Intelligence, Vol. 25, No. 4, pp. 814-823, 2012.
- [13] B. Chen, P. C. Matthews, P. J. Tayner, Wind turbine pitch faults prognosis using a-priori knowledge-based ANFIS, Expert Systems with Applications, Vol. 40, No. 17, pp. 6863-6876, 2013.
- [14] G. Vachtsevanos, F. Lewis, M. Roemer, A. Hess, B. wu, Intelligent fault diagnosis and prognosis for engineering systems, New Jersey: John Wiley & Sons, pp. 34-49, 2006.
- [15] A. Hamilton, M. Fattah, F. Campean, A. Day, Analytical Life Prediction Modelling of an Automotive Timing Belt, SAE SP, Vol. 2184, pp. 137-137, 2008
- [16] K. Hashimoto, M. Ovama, N. Watanabe, K. Komatsu, Y. Todani, Highly Saturated Nitrile Elastomer (HSN) Automotive Applications III, SAE Technical Paper, pp. 1988.

belt life laws and a user design guide, Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part D: Journal of Automobile Engineering, Vol. 212, No. 5, pp. 409-419, 1998.

- 1001 S. Sundararaman, J. Hu, J. Chen, K. Chandrashekhara, Temperature
dependent fatigue-failure analysis of V-ribbed serpentine belts, *International* Journal of Fatigue, Vol. 31, No. 8, pp. 1262-1270, 2009.
-
- [27] R. Perneder, I. Osborne, *Handbook Timing Belts:* Springer, 2012.
[28] F. Ahmadzadeh, J. Lundberg, Remaining useful life prediction of grinding mill liners using an artificial neural network, *Minerals Engineering*, Vol. 53, pp. 1-8, 2013.
- [29] L. Ai, J. Wang, X. Wang, Multi-features fusion diagnosis of tremor based on artificial neural network and D-S evidence theory, Signal Processing, Vol. 88, No. 12, pp. 2927-2935, 2008.
- [30] V. Singh, I. Gupta, H. Gupta, ANN-based estimator for distillation using Levenberg-Marquardt approach, Engineering Applications of Artificial
Intelligence, Vol. 20, No. 2, pp. 249-259, 2007.
- [31] U. Siripatrawan, P. Jantawat, A novel method for shelf life prediction of a Example and the sensitive small unique sensitive sen 2008
- [32] K. Worden, Structural fault detection using a novelty measure, *Journal of Sound and Vibration*, Vol. 201, No. 1, pp. 85-101, 1997.
- [33] T. Benkedjouh, K. Medjaher, N. Zerhouni, S. Rechak, Remaining useful life
estimation based on nonlinear feature reduction and support vector regression, Engineering Applications of Artificial Intelligence, Vol. 26, No. 7, pp. 1751-1760, 2013.
- [34] P. Wang, B. D. Youn, C. Hu, A generic probabilistic framework for structural health prognostics and uncertainty management, Mechanical Systems and Signal Processing, Vol. 28, pp. 622-637, 2012.
- [17] K. Dalgarno, A. Day, R. Moore, Lifetime dependant properties of automotive power transmission belts, in Proceeding of European seminar on belt drives, .
Vol. 172, 1994.
- [18] V. T. Tran, B.-S. Yang, M.-S. Oh, A. C. C. Tan, Machine condition prognosis based on regression trees and one-step-ahead prediction, *Mechanical Systems and Signal Processing*, Vol. 22, No. 5, pp. 1179-1193, 2008.
- [19] M. S. Hughes, A comparison of Shannon entropy versus signal energy for acoustic detection of artificially induced defects in Plexiglas, The Journal of the Acoustical Society of America, Vol. 91, No. 4, pp. 2272-2275, 1992.
- [20] K. R. Al-Balushi, B. Samanta, Gear fault diagnosis using energy-based features of acoustic emission signals, Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part I: Journal of Systems and Control Engineering, Vol. 216, No. 3, pp. 249-263, 2002.
- [21] T. Barszcz, R. B. Randall, Application of spectral kurtosis for detection of a
tooth crack in the planetary gear of a wind turbine, *Mechanical Systems and* Signal Processing, Vol. 23, No. 4, pp. 1352-1365, 2009.
- [22] C. Pachaud, R. Salvetat, C. Fray, Crest factor and kurtosis contributions to identify defects inducing periodical impulsive forces, Mechanical Systems and Signal Processing, Vol. 11, No. 6, pp. 903-916, 1997.
- [23] M. Ucar, R. E. Ergun, A. Cengiz, A novel failure diagnosis system design for automotive timing belts, Experimental Techniques, Vol. 38, No.5, pp. 1-6, 2012.
- [24] P. Castellini, E. Cupido, N. Paone, E. Tomasini, Tracking laser doppler vibrometer for linear motion: application to a timing belt, in *Proceeding* of In 4th International Conference on Vibration Measurement by Laser Techniques, pp. 194-200, 2000.
- [25] T. H. C. Childs, K. W. Dalgarno, A. J. Day, R. B. Moore, Automotive timing